

De Gelderse slenk, bij Pieter Jansma in Nijmegen

Tekst en foto's:

Aviculture Europe in samenwerking met Pieter Jansma

Nederlandser kon het bijna niet. Op de eerste zomerse dag van het jaar, donderdag 24 juni 2010, waren we te gast bij Pieter Jansma in de Nijmeegse binnenstad op zijn balkon, driehoog achter.

Terwijl beneden op het plein de terrassen zich vulden met Oranjefans voor de voetbalwedstrijd van Kameroen tegen Nederland voor het WK-voetbaltoernooi in Zuid-Afrika, was de redactie van Aviculture Europe te gast bij Pieter Jansma en tevens was daarbij aanwezig de bekende Silezische kropperfokker Jan Bosch. Het was aangenaam warm op het balkon; rondom ons bevonden zich de duivenhokken gevuld met Gelderse slenken, het ras in opkomst, gedragen door een nieuwe generatie enthousiaste fokkers. We waren ons bewust van de historische achtergrond van deze Keizer Karelstad en tegenover dat decor paste ons gesprek over de Gelderse slenk.

Rechts:

Gelderse slenken in rood spikkelspar, rood-bleek (waarvan één met slabtekening) en wit; klaar voor de start.

Wie is Pieter Jansma?

Zoals de naam al doet vermoeden, is hij geboren in Friesland. Zijn vader was veehouder; hij groeide op tussen de koeien, de Friese paarden en de texelaars (schapen). Daar had hij al op zesjarige leeftijd zijn eerste duiven, dat waren een tiental postduiven, die hij van een familievriend uit Putten had gekregen. Zijn vader had niets met duiven, maar er was zoveel begrip, dat de garage ervoor beschikbaar werd gesteld en de auto van de familie Jansma vanaf dat moment buiten stond. Toen de duiven voor het eerst hun vrije uitvlucht kregen, bleven er drie duiven over. De rest keerde huiswaarts naar Putten.

Na het postduivenavontuur werd de belangstelling gewekt voor sierduiven. Diverse rassen verschenen op de til die inmiddels door een goede kennis was gemaakt: kapucijnen, tuimeelaars, meeuwen en pauwstaarten. Sommige rassen verdwenen, maar de kapucijnen en pauwstaarten zijn altijd gebleven. Naast sierduiven, hield Pieter ook van kippen. Jarenlang vormden zijn lakenvelders een fraaie verschijning op de boerderij.

Links:
Pieter Jansma,
bij een van zijn slenkenhokken.

Op twintigjarige leeftijd ging Pieter studeren en werd het boerderijleven omgewisseld voor een studentenleven in de stad. Met deze overgang verdween de hobby, maar niet voor lang. Al vrij snel werd een deel van de studentenkamer gereserveerd voor een volière en wat kooitjes waarin diamant-, groenvleugel- en tamboerijnduifjes werden gekweekt. Na Pieter's studententijd verdwenen de duiven vanwege uiteenlopende drukke werkzaamheden buitenshuis. In 2007 veranderde Pieter van huis en werk en werd het houden van sierduiven weer mogelijk. Op het dakterras in het centrum van Nijmegen, verscheen al vrij snel het eerste duivenhok aan de muur met daarin twee koppels hyacintduiven.

Voorliefde voor vliegduiven

Hoewel het ras bekoorde, ging Pieter's interesse meer en meer uit naar vliegduiven. Wat is nou mooier dan vliegende duiven met het zicht over de binnenstad, de Waal en de Sint Stevenstoren? In zijn zoektocht naar vliegduivenrassen, stuitte Pieter op de Gelderse slenk. Mooier kon het niet; een

vliegduif die voornamelijk in Nijmegen en Arnhem werd gefokt. De Gelderse slenk werd lange tijd verloren gewaand. Van Gink & Spruijt (1930) hadden het in Onze duiven in woord en beeld nog over de thans vrijwel uitgestorven Gelderse slenken. 50 jaar later schreef Clason (1980) in zijn boek *Zeldzame huiskierrassen: "De Gelderse slenken zijn reeds uitgestorven."* Rond de eeuwwisseling werden echter nog enkele fokkers van dit unieke oude Gelderse vliegduifras ontdekt. Dankzij goede pr van Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen (GLGK) kwam het ras in de schijnwerpers te staan.

Pieter zocht contact met GLGK en al vrij snel werden de eerste koppels aangeschaft via Johan Ruys, beheerder van Kasteel Doorwerth en namens Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen fokker van de Gelderse slenk. Al direct ontstond het probleem van ruimtegebrek. Pieter had al gauw de contouren van het nieuwe hok in gedachten en kort daarna kregen de slenken hun nieuwe onderkomen.

Rechts:
Rode doffer met prachtige slab op het punt om te landen.

Boven: Jonge Gelderse slenken scheren langs de Sint Stevenstoren. Jonge dieren richten hun kop nog onvoldoende op.

Vanaf dat moment vlogen ze met rake klappen en veel lawaai over de oude stad, als vanouds. Pieter's liefde voor de Gelderse slenk werd definitief beklonken. Toch bleven bij hem veel vragen bestaan over het ras. Historische rasgegevens waren slechts sporadisch bekend. Enkele grote schrijvers van duivenliteratuur maakten terloops melding van de Gelderse slenk als ras, maar een inhoudelijke rasbeschrijving was niet voorhanden. Dit werd door Pieter als groot gemis ervaren en vormde voor hem aanleiding tot uitgebreid historisch onderzoek naar de Gelderse slenk. Stadsarchieven en privébibliotheken werden bezocht, oude kranten en vele duivenbladen en -boeken werden uitgespit, duivenkenners in binnen- en buitenland werden benaderd en (klein)kinderen van fokkers van het ras werden gevonden en geïnterviewd. Het was niet gemakkelijk, maar het resultaat is een vrij nauwkeurig en compleet beeld van dit oeroude Gelderse vliegduivenras.

Een uitgebreide weergave van deze zoektocht kunt u lezen op de website www.groningerengelderseslenkenclub.nl.

Een uitgebreide weergave van deze zoektocht kunt u lezen op de website www.groningerengelderseslenkenclub.nl.

De Gelderse slenk

Bij de totstandkoming van de standaard voor de Gelderse slenk vormde het vliegtype de basis. Met de historische gegevens als uitgangspunt, kunnen we de Gelderse slenk als volgt typeren. Een middelgrote duif (wat groter dan de veldduif) met opgerichte houding. De enigszins S-vomige hals is soepel, naar achteren gebogen (niet verder dan 90°

ten opzichte van de ruglijn) en kan licht sidderen of beven. De houding is trots en de vorm elegant. De staart loopt in een rechte lijn met de rug naar beneden. De kale onbevederde poten en de snavel zijn van gemiddelde lengte. De kop is iets afgeplat. Het oog heeft een kleine pupil met een lichte rand die uitloopt in oranje-rood. Het ras komt in negen kleurslagen voor. Hieronder alle kleurslagen op rij met een toelichting.

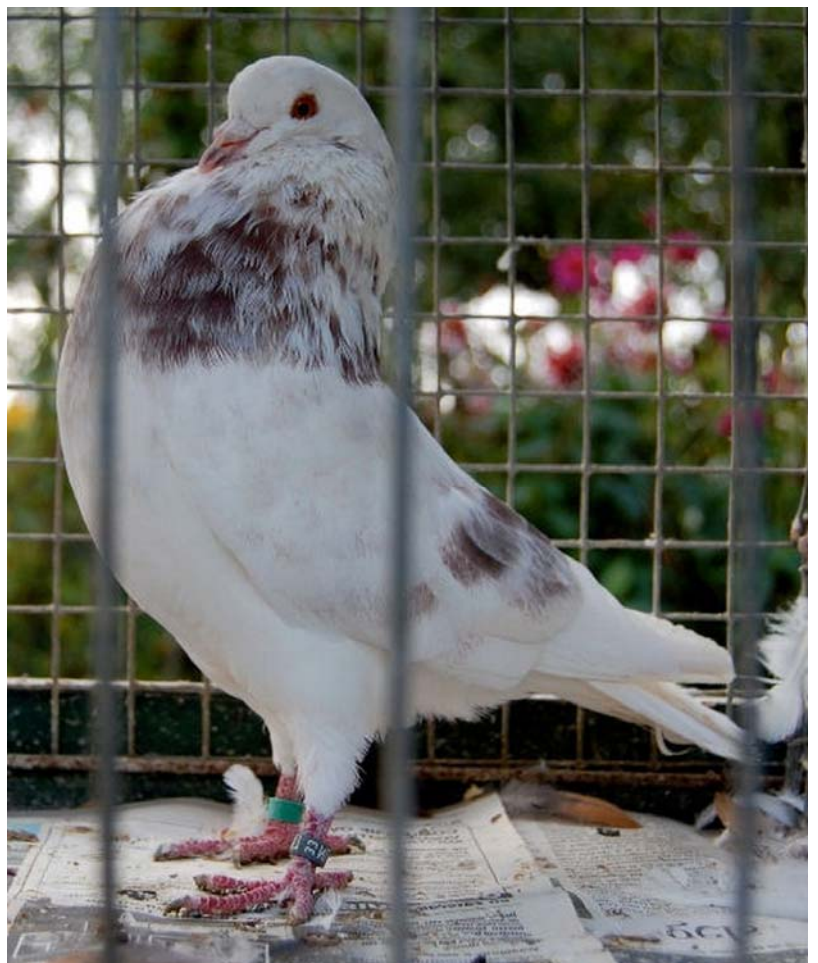
Wit:	Geheel wit.
(Dominant) rood:	Kop, hals, nek, vleugelschilden en schouders rood; naar de borst toe geleidelijk lichter wordend.
(Dominant) geel:	Kop, hals, nek, vleugelschilden en schouders geel; naar de borst toe geleidelijk lichter wordend.
Roodzilver geband:	(Roodbleek). Kop, hals en nek rood; twee rode vleugelbanden. De vleugelschilden bleek tot licht rossig met enige nuanciering.
Geelzilver geband:	(Geelbleek). Kop, hals en nek geel; twee gele vleugelbanden. De vleugelschilden bleek tot licht crèmekleurig met enige nuanciering.
Roodzilver schimmel:	(Rood bandspar). Overwegend wit met rode veertjes op de borst, hals, nek en vleugelschilden. Twee lichte rode vleugelbanden.

Rechtsonder: Oude doffer in rood bandspar (mooi getekend) met goed geronde borst. De hals kan op de foto iets soepeler.

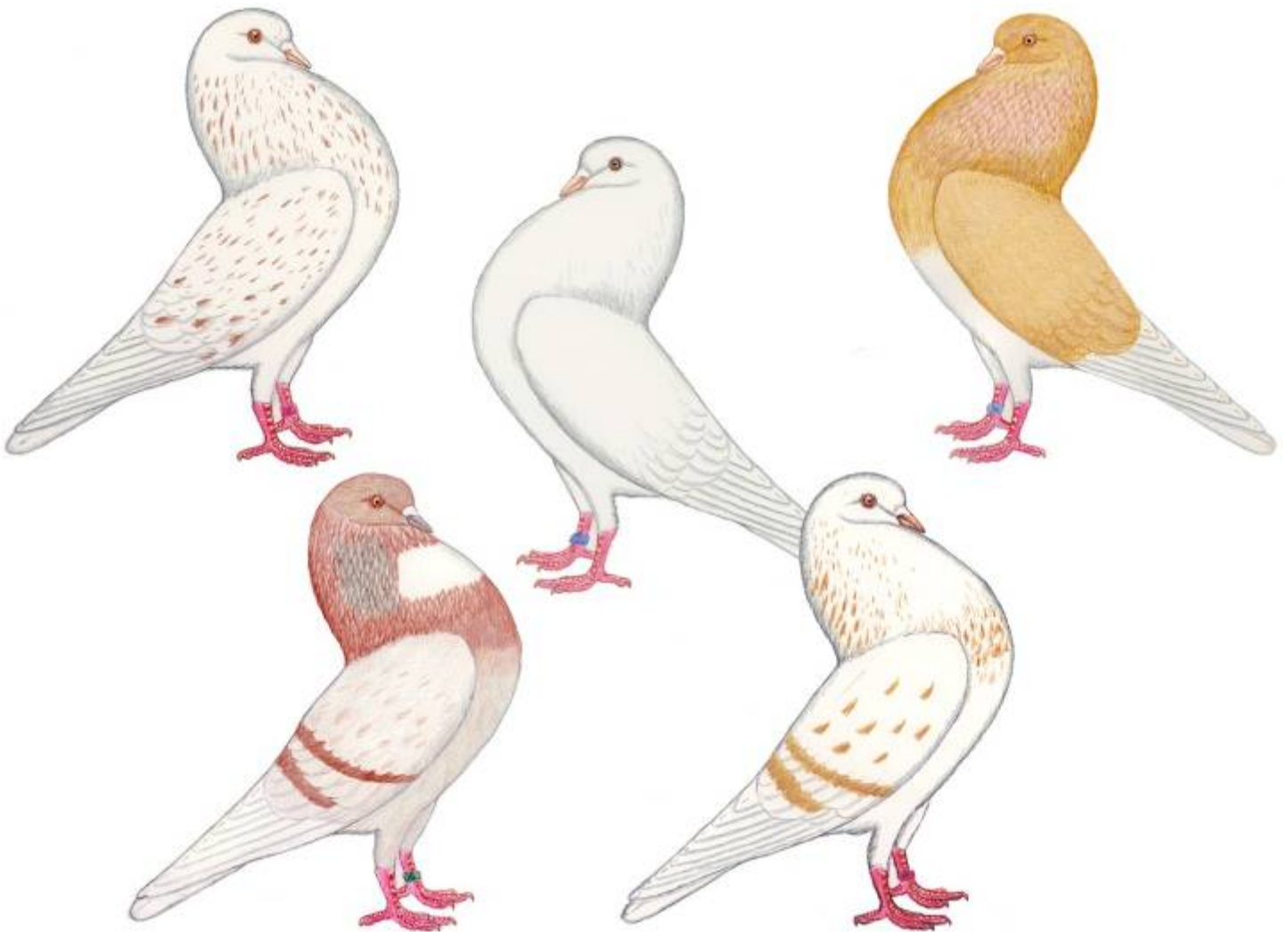
Geelzilver schimmel: (Geel bandspar). Overwegend wit met gele veertjes op de borst, hals, nek en vleugelschilden. Twee lichte gele vleugelbanden.

Roodzilver gespikkeld: (Rood spikkelspar). Wit met enkele tot veel rode veertjes op de borst, hals, nek en vleugelschilden (gestippeld tot gesprekkeld). Geen vleugelbanden.

Geelzilver gespikkeld: (Geel spikkelspar). Wit met enkele tot veel gele veertjes op de borst, hals, nek en vleugelschilden (gestippeld tot gesprekkeld). Geen vleugelbanden.

Uiteraard geldt voor de echte slenkenfokker: *“Eerst vliegen, dan bouwen en daarna ver-
ven.”*

Boven: Kleurtekening van Gelderse slenken in rood spikkelspar, wit, (dominant) geel, roodbleek (met slab) en geel bandspar. Getekend door J. de Jong in 2009.

Linksonder: Jonge rode Gelderse slenk van een uitstekend type en met vloeiende overgang van borst naar hals.

Rechtsonder: Jonge duivin (tijdens opname) in geel bandspar met uitstekende tekening.

Links: Zwemmende Gelderse slenk met mooi gespreide staart.

Rechtsonder: Zwemmende Gelderse slenk met mooi gespreide staart en een opgeheven kop.

Kenmerkend gedrag van de slenken is het typische oplopen bij het hof maken. De doffers lopen hierbij, al koevend, in opgerichte stand en met gespreide staart, al trippelend op de tenen, met sprongetjes, naar de duivin toe. Hierbij komen de voetzolen ruim van de grond, gaat de hals meer naar achteren, worden de vleugels wat lager gedragen, sleept de staart over de grond en wordt de krop goed gevuld. De duivin vertoont soms vergelijkbaar gedrag tegenover de doffer.

Onder: Onderaanzicht van een vliegende slenk met een mooie holle en gespreide staartdracht.

De vliegeigenschappen

Op het moment dat we via het trappengat omhoog op het dakterras van Pieter waren gearriveerd, verbleven de duiven nog in het hok. Om ze goed getraind te houden, worden ze elke dag in de namiddag losgelaten. Bij uitzondering was dat nu iets eerder. Voordat de vliegkleppen werden geopend, gaf Pieter eerst een korte beschrijving van de slenkenvlucht. De vliegstyl bestaat uit drie onderdelen:

- springen: met een klein aantal krachtige vleugelslagen (op)stijgen;
- zwemmen of trekken: zich met krachtige vleugelslagen (schokkend) vooruitwerpen op ongeveer dezelfde hoogte;
- zeilen of drijven: met opgeheven vleugels (langzaam dalend) vooruitvaren.

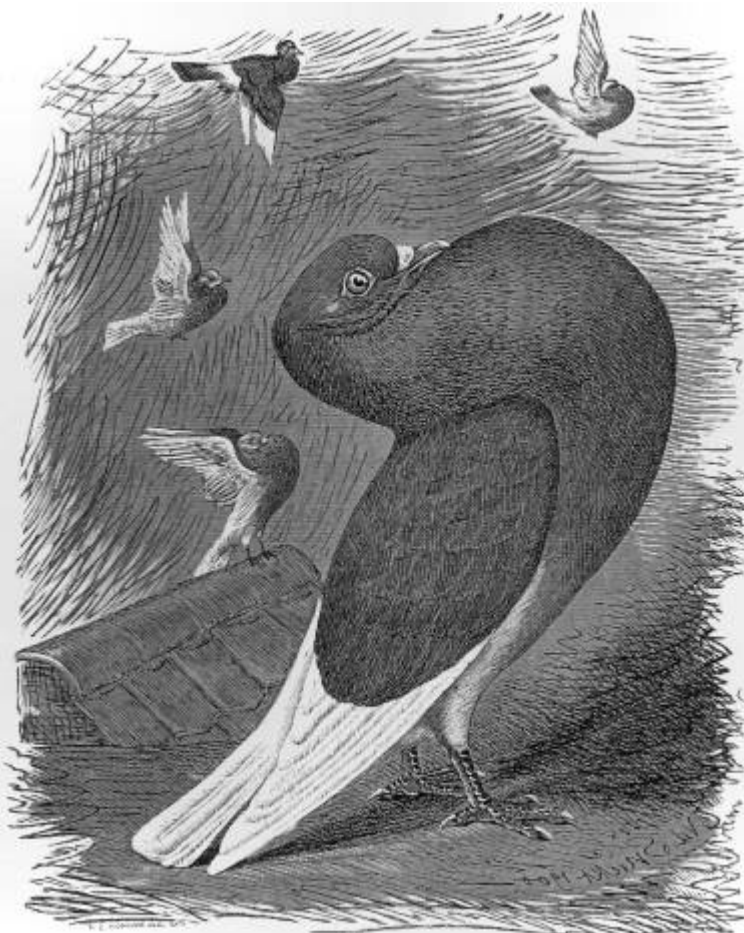
Rechts: Jonge Gelderse slenken in rood- en geelbleek met prima stand en mooie halzen.

Tijdens het vliegen worden de vleugels boven en onder krachtig, luid klepperend, tegen elkaar geslagen, is de kop opgericht en heeft de staart een holle waaivorm.

Hoe steiler de slenk opstijgt (met zo weinig mogelijk vleugelslagen), hoe beter. Wanneer voldoende hoogte is bereikt, begint het zwemmen. Na elke (zwem)slag 'gooit' de slenk zich 10 tot 15 meter vooruit en gaat hij met een schok van soms wel 1 m omhoog. Het zwemmen lijkt op de bewegingen van een hobbelpaard, waarbij het lichaam de vorm aanneemt van een oud Romeins schip. Bij het zeilen staan de vleugels enkele seconden stil in een V-vorm. Hoe langer een slenk krachtig springt en zwemt met opgeheven kop en gespreide holle staart, des te meer waarde heeft hij.

Linksonder: Voor zover bekend, de oudste afbeelding van de slenk. Uit een dergelijk type zijn twee fokrichtingen ontstaan: de Groninger en de Gelderse slenk. Op de achtergrond de typische vlucht. Getekend door L. van der Snickt in 1900. Uit: 'Chasse et Pêche'. (14 januari 1900).

De motivatie voor een standaard

Waarom een standaard voor een vliegduif? Maar al te vaak zijn de vliegkwaliteiten van vliegduivenrassen verloren gegaan door het fokken naar een standaard. Denk bijvoorbeeld aan rassen als de Holle kropper, de oud-Hollandse tuimelaar en de Nederlandse hoogvlieger. Pieter stelt hier tegenover dat bij al deze rassen direct een ander type werd gewenst. Het oorspronkelijke vliegtype werd losgelaten en maakte plaats voor ideaalplaatjes van fokkers. Over het algemeen werden grotere duiven verlangd (uitgezonderd de Holle kropper) met een meer horizontale stand. Het mag duidelijk zijn dat deze ontwikkeling de vliegkwaliteiten negatief beïnvloedde. Gelukkig spannen veel fokkers zich momenteel weer in voor het terugfokken van het oorspronkelijke vliegtype.

Links: Jonge Gelderse slenken in wit met goed gevulde kroppen.

De fokkerij

De Gelderse slenk is een zeer sterk en gehard ras met een levendig en temperamentvol karakter dat geen bijzondere eisen stelt aan voeding en de hokinrichting. Vanwege het sociale karakter vormen meerdere koppels in een niet al te groot hok geen enkel probleem. Belangrijk is wel dat de slenk met regelmaat vrij kan vliegen. Als volièrduif is de Gelderse slenk niet geschikt.

Om de typische slenkenvlucht met alle specifieke kenmerken te trainen en te stimuleren, is het aan te bevelen om de slenken in de namiddag of in het begin van de avond los te laten. Er

wordt nogal eens verondersteld dat een slenk die goed en veel klapt met de vleugels een goede vlieger is, maar de overige typische vliegeigenschappen zijn evenzeer van belang. Regelmatig treffen we slenken aan die een te vlakke gespreide staardracht tonen tijdens de vlucht. Ook een (meer) opgeheven kop tijdens het vliegen verdient momenteel meer aandacht in de fokkerij.

Wanneer u overweegt om 'vliegende Gelderlanders' aan te schaffen, is het raadzaam om met meerdere koppels te starten. Ze vliegen bij voorkeur in een groep en stimuleren elkaar in de typische vliegkenmerken.

Boven: Jonge rode doffer met prachtige holle staart.

Links: Oude duivin in rood spikkelspar met mooie opgerichte stand.

Rechts: Oude gele duivin waarbij de slap te veel doorloopt. De borst mag meer gerond.

Tot slot

Het ras is ondergebracht bij de 'Groninger en Gelderse Slenken Club (GGSC)'. De GGSC heeft drie belangrijke doelen voor ogen:

- behoud en promotie van het cultuurhistorisch levend erfgoed;
- een goede fokkerijorganisatie;
- Het stimuleren van de typische vliegeigenschappen.

De GGSC heeft een eigen site: www.groningerengelderseslenkenclub.nl. Voor meer informatie kunt u altijd contact opnemen (zie clubgegevens). De leden helpen u graag verder op weg. Tot slot een oproep van Pieter: "Mocht u nieuwe historische feiten kunnen onthullen over het ras, dan hoor ik dat graag."

Groninger en Gelderse Slenken Club

Oeroude Nederlandse huisduiven met een ongeëvenaarde vlucht

